

10. Звіт представника Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення у Рівненській області за 2010 рік // <http://www.google.com.ua/url?VrQp4Mlo0xrtA&cad=rja>.
11. Загальна оцінка ситуації в інформаційному просторі Рівненщини станом на 2006 р. // http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58754&cat_id=33909.
12. Див.: Звіт представника національної ради України з питань телебачення і радіомовлення у Рівненській області за 2010 рік.....
13. Сенченко М.І. Четверта світова. Інформаційно-психологічна війна / М.І.Сенченко. – К., 2006; Панарин А. Стратегическая нестабильность в XXI веке / А.Панарин. – М.:Алгоритм, 2003 та ін.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2012р

V.G Vytkalov, S. V.Vytkalov

THE INFORMATION SPACE OF THE MODERN RIVNE

Potential possibilities of informative space of Rivne area are examined, in particular magazines, publishing business.

Key words: *informative space, modern Rivne area, mass medias.*

УДК 903,2(477.81)''10/12''

О.В.Головко, Ю.М. Нікольченко

ВИЗАНТІЙСЬКИЙ КОМПОНЕНТ У КУЛЬТУРІ НАСЕЛЕННЯ ПОГОРИННЯ ХІ-ХІІІ СТОЛІТЬ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЛІТОПИСНИХ МІСТ ДОРОГОБУЖА І ПЕРЕСОПНИЦІ.

У ХІ-ХІІІ століттях Погоринська волость, розташована у Південно-Західній Русі по берегах Прип'яті та Горині, була володінням київського князя. У «Повісті временних літ» Погоринська волость вперше згадується під 1097 роком. Близько 250 років центрами Погоринської волості були міста Дорогобуж і Пересопниця..

Археологічні матеріали з Дорогобужа і Пересопниці свідчать про вплив Візантії на Погоринську волость Київської Русі у ХІ-ХІІІ століттях.

У другій половині ХІІ століття у Дорогобужі за Візантійською архітектурною традицією було зведено Успенську церкву.

Ключові слова: *Візантія, Північне Причорномор'я, Погоринська волость, Дорогобуж, Пересопниця, археологічні матеріали, Успенська церква.*

Значну роль в історії Київської Русі ХІ-ХІІІ ст. відігравали Південно-Руські землі. В кінці ХІ ст. на цій території виникає Погоринська волость, головними центрами якої були міста Дорогобуж і Пересопниця [33, с. 165, 174]. Погориння вперше згадується у літописах під 1097 роком як волость київського князя. Розташована по берегах Прип'яті і Горині, вона була не тільки демаркаційною зоною, що розділяла Київську і Волинську землі, а виконувала функції своєрідного резервного земельного фонду київських князів для пожалування васалам [16]. З кінця ХІ ст. Дорогобуж (перша літописана згадка під 1084 р.) і Пересопниця (перша літописна згадка під 1149 р.) по чергово стають центрами Погоринської волості, у яких перебував князь з дружиною.

Землі у середній течії Горині і Стубли виділяються високою концентрацією пам'яток часів Київської Русі. Тут збереглися залишки 42-х укріплених поселень Х-поч. ХІІІ ст. У літописах, крім Дорогобужа і Пересопниці, згадуються Острог, Дубно,

Чемерин, Заріцьк, Корчеськ, Мильськ, Сапогинь [11, с. 539-577].

Історичні та археологічні відомості щодо пам'яток Х-ХІІІ ст. Погориння знайшли своє відображення у загальних працях В.Б.Антоновича, О.О.Ратича, П.О.Раппопорта, М.Ф.Котляра, П.П.Толочка [1; 27; 24; 9; 33]. Матеріали про старожитності Погориння включені у Довідник археологічних пам'яток Рівненської області І.К.Свешнікова і Ю.М.Нікольченка та Довідник археологічних пам'яток Волинської області М.Н.Кучінка і Г.В.Охріменка [29; 10].

Проте, основним джерелом вивчення історії і культури Погоринських земель стали багаторічні розкопки городищ літописних міст Дорогобужа і Пересопниці, проведені археологічною експедицією Рівненського краєзнавчого музею під керівництвом Ю.М.Нікольченка [16], Б.А.Прищепи [22; 23], В.С.Терського і С.В.Терського [31].

Багата колекція артефактів з Дорогобужа і Пересопниці, включає категорії знахідок як відомих за розкопками давньоруських міст, так і відсутніх на інших пам'ятках. Їх різноманітність і багатство, наявність унікальних і рідкісних, робить речовий матеріал важливим джерелом з історії і культури населення Південно-Західної Русі ХІ-ХІІІ ст.

У матеріалах ХІ-перш. пол. ХІІІ ст. з Дорогобужа і Пересопниці виявляються всі ознаки, характерні для «градів» Русі: розвинене ремесло і торгівля, політико-адміністративні і культурно-ідеологічні функції, садибно-дворова забудова дитинця. На жаль, процес їх розвитку був перерваний монголо-татарським погромом у грудні 1240 року.

Погориння, як і інші землі Київської Русі, підтримувало тісні зв'язки із зарубіжними країнами. У Х ст. сюди надходили головним чином східні речі; у ХІІ-ХІІІ ст. посилюється торгівля із західноєвропейськими країнами. Проте на всіх етапах свого розвитку Погоринська волость на чолі з Дорогобузем і Пересопницею мала широкі стосунки з Візантією та її володіннями у Північному Причорномор'ї.

Під час розкопок Дорогобужа і Пересопниці знайдено близько 800 уламків амфор. Зібрані фрагменти відносяться до посудин двох типів, поширених на території Київської Русі:

- грушоподібні амфори з нешироким тулубом і сильно витягнутими до верху масивними ручками.

- амфори з сильно розширеним тулубом, з коротким майже не вираженим горлом без вінець, з високо піднятими дугоподібними масивними ручками.

Зовнішня поверхня амфор звичайно прикрашена широкими або вузькими бороздянками. Тісто ретельно відмулене і дуже міцне, стінки товсті. Колір посудин завдяки доброму випалу червоний або рожевий. Висота амфор середніх розмірів близько 40 см, ширина – близько 30 см. Рідше зустрічаються великі амфори висотою понад 60 см. На трьох уламках амфор з Дорогобужа трапилися фрагменти написів та окремі букви кирилиці.

Амфори виготовлялися як у Візантії, так і греками-колоністами у Північному Причорномор'ї. Особливо багато їх виявлено у Києві та інших південних руських містах. Упродовж Х-ХІІІ ст., вони надходили з наростаючою інтенсивністю [33, с. 191]. Хронологічною ознакою амфор є форма ручок. Амфори Х-ХІ ст. мають ручки, розташовані під шийкою посудини, а на амфорах ХІІ-ХІІІ ст. ручки завжди підносяться над шийкою [2, с. 374; 36, с. 111-113, рис. 68, 5-7, 69, 1-5]. У нашому випадку маємо асортимент, що репрезентує обидва типи ручок і, відповідно, зазначені хронологічні періоди їх поширення.

У Давній Русі амфори використовувалися як тара для перевезки й зберігання рідини: вина й олії. Вони неодноразово під назвою «корчага» згадуються джерелами серед речей у господарствах феодалів. Можливо в амфорах привозили і керченську

нафту, яка використовувалась для освітлення приміщень [2, с. 375].

Про знаходження амфор з вином на дворі чернігівського князя Святослава Ольговича повідомляє Київський літопис під 1146 р.: «...а в погребях було 500 берківців меду, а вина 80 корчаг» [11, с. 205].

З Візантії через Північне Причорномор'я в Дорогобуж і Пересопницю потрапили скляні браслети. Вони відрізняються від місцевих не лише хімічним складом скла, а й формою. Джгут цих фрагментів у перетині звичайно не круглий, а сплюснений (прямокутний, напівовальний, трикутний). Такі браслети нерідко прикрашені розписом або інкрустацією кольорового скла.

Серед знахідок з Дорогобужа виділяється скляний плоско-опуклий браслет шириною 1,2 см синього кольору, інкрустований жовтою пастою та розписаний фарбою чорнильного кольору. Поверхню виробу прикрашають лінії, що утворюють овали і хвилі. Його знайдено у верхніх шарах заповнення господарської ями, датованої другою пол. XII ст. Подібні браслети знайдені у Києві [28, с. 102], Воєні [6, с. 91, табл. XVII, 8]. У Новгороді вони зустрічаються у шарах XI-перш. пол. XII ст. Як показали дослідження всі вони виготовлені у візантійських майстернях [21].

З інших скляних виробів візантійського походження трапляються на Дорогобужі перстні, намистини і скляні посудини. Три скляні перстні плоско-опуклі у перетині, зеленого кольору, з них два мають овальне розширення – щиток. Повністю зберігся перстень синього кольору, прикрашений вертикальним защипом. Два інші – були виготовлені із фіолетового і жовтого скла.

Намисто переважно однокольорове. Три кулясті намистини мають діаметр 1,1-1,6 см. Одна з них синього кольору, дві інші – жовті. Кулястих сплюснених намистин знайдено шість. Чотири з них мають діаметр 0,6-0,8 см. Їх колір зелений (п'ять), жовтий (дві), коричневий (одна). Дві такі ж за формою намистини (жовта і синя) мають діаметр 1,0 і 1,1 см. Всі вони знайдені у шарі XII-перш. пол. XIII ст., лише зелена намистина виявлена у заповненні житла другої пол. X-перш. пол. XI ст. У шарі XI ст. виявлена ребриста куляста намистина синього кольору. За аналогіями такі вироби датуються X-XI ст. [35, с. 176].

У культурному шарі Дорогобужа XII-перш. пол. XIII ст. знайдено намистини інших конструкцій: біконічну жовту, сині гранені, призматичну і біпірамідальну плоску округлу прозору та зелену бісерну. У тих же нашаруваннях зібране багатокольорове намисто. Три намистини мають вічка: бочковидна коричнева з жовтими вічками неправильної форми та дві кулясті сплюснені – зелена та чорна з жовтими вічками. Одна велика намистина кольору слонової кістки має жовтий пластичний узор. На давньоруських пам'ятках такі вироби датуються XII-XIII ст. [35, с. 91].

Майже усі уламки посуду з Північного Причорномор'я та Візантії належать виробам із жовтого прозорого скла. Колекція з Дорогобужа включає вінця, денця, частини стінок. Вінця посудин подвійні, загнуті до середини, трапляються стінки, прикрашені вдавленим хвилястим орнаментом, або ж тонкими скляними нитками зеленого кольору. Деякі посудини мають хвилясті стінки, що утворені вертикальними та з нахилом ребрами. За аналогіями з інших міст Русі, виділяються наступні форми посуду:

- стаканоподібні посудини; діаметр денця – 3,5-4,0 см, стінки мають плавне розширення від дна до вінець. Датуються такі посудини XII ст.; їх фрагменти знайдені у Києві, Новгороді, Вишгороді, на городищі Слободка у землі в'ятичів [36, с. 53; 14, рис.73, 9,11, рис.74, 6]. Подібна, майже ціла посудина, знайдена у Турові [20, с. 233-234, рис.1,1].

- гостродонні лійчасті кубки на тонкій масивній циліндричній ніжці; у Дорогобужі знайдено одне денце такої посудини у шарі XII ст. На думку Ю.Л.Щапової лійчасті кубки з'явилися на Русі у другій чверті XI ст. і були в ужитку до середини XIII

ст. [35, с. 52]. На Подолі у Києві аналогічні кубки присутні у комплексах другої пол. XI ст. [28, с. 106].

- бокали, що мали масивні подвійні денця, досить тонкий перехват і округлі, розширені до верху стінки; часто зустрічаються у домонгольських шарах міст Русі [8, с. 408-409]. Добре збережена аналогічна посудина виявлена у жіночому похованні в Успенському соборі у Галичі [18, с. 140, рис. 48]. Великий фрагмент денця бокала з нижньою частиною стінок знайдено у Турові [20, с. 234, рис. 1,2].

Частина речей візантійського походження та з Північного Причорномор'я, виявлених у Дорогобужі, мають церковне і культове призначення. У шарі XII-перш. пол. XIII ст. знайдено повністю збережену лампаду і гак для підвішування другої лампади. Ціла лампада має напівсферичну мисочку діаметром 8,8 см з вертикальним ребром, яке утворює піддон. Поверхня мисочки прикрашена поясками із заглиблених ліній. Мисочка має три вушка, до яких кріпилися ланцюжки довжиною близько 15 см. Верхніми кінцями вони закріплені на шестипроменевої зірочці. У верхньому вушку закріплено гак, на якому лампада підвішувалась до стелі церкви.

У Південно-Західній Русі подібну лампаду знайдено на Райковецькому городищі [5, табл. XXI, 4], окремі деталі трапилися у Галичі [18, рис. 70, 15], Воєні [6, табл. XVI, 15, 16]. Зустрічаються лампади і у північних руських землях [14, с. 61, рис.75,1].

Цікавою знахідкою є фрагмент бронзового хороса (паникадила). Подібні деталі мав хорос, з руїн Воскресенської церкви XII ст. у Переяславі-Хмельницькому [7, с. 13]. Близька за формою деталь хороса, виявлена у літописному Василеві [32, рис. 14, 8]. З Північного Причорномор'я у Дорогобуж і Пересопницю привозили мармурові хрестики – «корсунчики».

Знахідки візантійських речей церковного призначення безпосередньо пов'язані з існуванням у Дорогобужі Успенської церкви. До нашого часу дійшов храм, побудований наприкінці XVI ст. православним волинським магнатом князем Костянтином Острозьким. Разом з тим, О.А.Фотинський вказував, що в основі Успенської церкви лежить більш давня будівля, скоріше за все княжої доби [34, с. 84]. Пізніше, наявність у стінах церкви ділянок кладки з плінфи (тонка цегла) на цементному розчині, що залишились від будівлі домонгольського часу, підтвердили обстеження Ю.С.Асєєва та І.Р.Могитича [26, с. 105]. Під час архітектурно-археологічних досліджень Успенської церкви Г.А.Песковою у 1988 р. дійсно були відкриті залишки церкви часів Русі.

Це був чотиристовпний храм з однією апсидою. Його зовнішні розміри – 16 x 19,5 м. У середині приміщення квадратне у плані, довжина сторони 12,5 м, не рахуючи апсиди, винесеної на 4 м на схід. Кладка стін рівношарова, порядкова. У східній частині будівлі стіни збереглися на висоту від 3-4 рядів плінф в апсиді до 6-8 рядів на стінах і стовпах. У південно-західному куті храму давня кладка піднімається до верху майже на рівень склепінь.

В історії будівництва храму Г.А.Пескова виділяє три етапи. На першому – стіни церкви споруджувались з плінфи 3,5-5 см завтовшки на помаранчевому цементному розчині, їх товщина – 1,5 м, а в апсиді – 1,3 м. Товщина швів дорівнює товщині плінфи. Глибина закладки фундаментів під стінами у східній частині будівлі – 1 м. У траншеї засипано биту плінфу без зв'язуючого розчину, а на дно покладені великі камені.

Кутові ділянки dna (їх протяжність в обидва боки складає 1,5-2 м, глибина закладки – 1,25 м) виступають назовні по відношенню до фундаменту стіни приблизно на 40см. На засипану у траншею биту плінфу поклали 3-4 ряди тонкої плінфи на глині. Фундаменти з битої плінфи були продовжені від апсиди до східної пари стовпів..

Апсида спочатку мала у середині два виступи на зразок лопаток, які відповідали східним стовпам, а із зовні була декорована прямокутними у плані тягами або напівколонами на прямокутній основі. Стовпи, хрещаті у плані, були висотою 2,15-2,2

м. На південній стіні збереглася частина прямокутної внутрішньої лопатки, яка виступала по відношенню до стіни на 3 см.

На другому етапі, після недовгої перерви церкву продовжували будувати з аналогічної плінфи (3,5-5 см.) на цементному розчині. Розміри двох цілих плінф із будівельних розвалів складають: 29 x 24, 5 x 5,5 см та 28 x 24,5 x 4,5 см.

Проте якість робіт погіршується, змінюється планування будівлі. У її східній частині стіни потовщені із зовні на 40 см (апсида), на 90 см. (північне плече). Із середини обидва плічка були потовщені на 20-40 см. Відмічені зміни в інтер'єрі: хрещаті у плані стовпи стали прямокутними, але розміри їх збереглися, виступи апсиди у бік стовпів ліквідовані.

На третьому етапі використовувалась товста плінфа (до 8 см завтовшки) поряд з тонкою. Вона покладена на дуже міцний біло-рожевий цементний розчин. Успенська церква отримує більш ошатне зовнішнє оформлення із застосуванням поліхромного керамічного декору. У процесі дослідження храму були знайдені фрагменти керамічних полив'яних фігурних плиток, які могли служити деталями поліхромного аркатурного пояса.

Виявлені в Успенській церкві фрагменти декоративної кераміки, вкритої поливою, різноманітні складно-профільовані цеглини, на думку Г.А.Пескової зближують цю пам'ятку з церквою Іоанна Богослова у Луцьку. Вона теж належить до типу чотирьохстовпного храму з однією апсидою; розміри споруди – 18 x 13,5 см, датується пам'ятка 70-ми роками XII ст. [12, с. 305;23].

Таку ж схему будівлі мають церква Гнилецького монастиря на південній околиці Києва та малий храм у Білгородці. Обидві пам'ятки датуються кінцем XII ст. [25, с. 28-30]. Як і в Успенській церкві у Дорогобужі, у церкві Гнилецького монастиря фундаменти складені насухо з битої цегли і зверху підмазані шаром глини. Вище йшли два ряди кладки з цегли на глині, а ще вище – кладка стін.

На думку дослідників, Успенська церква у Дорогобужі побудована в 70-х роках XII ст. під впливом візантійських традицій і була у зодчестві Русі будівлею з одною апсидою, квадратною у плані, з чотирма масивними опорами, які здатні нести досить великий барабан з куполом. Це дозволяє бачити у ній попередницю храмів, які поширились на Русі на рубежі XII-XIII ст. [13, с. 60]. Так, за висновками Ю.С.Асєєва у XI-XII ст. в Київській Русі за візантійськими традиціями набувають розповсюдження споруди так званої Переяславської архітектурної школи. До наших днів найкраще збереглася Михайлівська церква 1097 р. в Острі (Юрієва божниця) на Чернігівщині [3, с. 110-114].

Більшість церков цієї школи, у т.ч. і Успенська церква з Дорогобужа були, переважно, церквами феодальних садиб або князівського замку. Цікавим є вираз літописця стосовно фундатора деяких переяславських споруд митрополита Єфрема: «...в Греції був, і там всякої краси навчився.» [11, с. 127-128].

Загальним для Переяславської архітектурної школи XII-поч. XIII ст. є живописний характер пластики фасадів, що досягалося тинкуванням рядів кам'яного мурування поміж рядами плінфи. Тип, форми і будівельна техніка вказаних споруд були нав'язні візантійськими зразками [4, с. 92-93].

Під час дослідження Пересопниці у 2002-2005 рр. археологічна експедиція під керівництвом Б.А.Прищепи виявила залишки дерев'яної споруди, простежені завдяки рівчакам, які залишились від горизонтальної обв'язки стін. Довжина будівлі із заходу на схід – 6,8 м, ширина – від 3,2 м на західній частині до 3,8 м – на східній. У конструкції чітко прослідковується наявність апсиди, що є, на думку Б.А.Прищепи, свідченням приналежності споруди до християнських дерев'яних храмів [22, с. 92, 94].

У заповненні споруди, знайдені уламки гончарних горщиків XII-XIII ст., розвал корчаги і фрагменти аналогічних посудин; зібрано колекцію скляних браслетів;

виявлено перстень ромбоцитковий і фрагмент натільного хрестика.

Без заперечень погоджуючись з висновками Б.А.Прищепи щодо ідентифікації залишків будівлі з дерев'яною церквою XII-XIII, дозволимо собі висловити припущення, що виявлений у Пересопниці храм відноситься до типу візантійських «коморних» (в оригінальних текстах літописів – «древяна клетски»; російською – «клетских»). Такі храми представляли собою невеликі будівлі (хижки) з низькими дверними отворами і главою гостроконечною або шатровою форми з хрестом.

Дослідник руського церковного мистецтва О.В.Стародубцев вважає, що «коморні» храми за аналогом візантійських масово зводилися на Русі починаючи з X ст. з різними місцевими архітектурними модифікаціями [30].

Вищезазначене у статті дає підставу вважати, що Погориння на чолі з Дорогобужем і Пересопницею було значним центром традиційних партнерських зв'язків Київської Русі з Візантією та її володіннями у Північному Причорномор'ї, які мали суттєвий вплив на культурний розвиток його населення у XI-перш. пол. XIII ст.

Список використаної літератури

1. Антонович В.Б. Археологическая карта Волынской губернии / В.Б.Антонович // Труды XI Археологического съезда. – М., 1901. – Т.1. – С.1-133.
2. Археологія Української РСР. У трьох томах. Том третій. / ред. колег. тому В.Й.Довженок та ін. – К., 1975.
3. Асеев Ю.С. Джерела. Мистецтво Київської Русі / Ю.С.Асеев. – К., 1980.
4. Асеев Ю.С. До питання про стильову періодизацію архітектури Київської Русі / Ю.С.Асеев // Старожитності Русі-України. – К., 1994. – С. 90-96.
5. Гончаров В.К. Райковецкое городище / В.К.Гончаров. – К., 1950.
6. Довженок В.Й. Древньоруське місто Воїнь / В.Й.Довженок, В.К.Гончаров, Р.О.Юра. – К., 1966.
7. Каргер М.К. Розкопки в Переяславі-Хмельницькому в 1952-1953 рр. // Археологія. – К., 1954. – Т.IX. – С. 3-29.
8. Каргер М.К. Древний Киев / М.К.Каргер. – М.-Л., 1958. – Т.1.
9. Котляр М.Ф. Галицько-Волинська Русь / М.Ф.Котляр. – 1998.
10. Кучінко М.М. Археологічні пам'ятки Волині / М.М.Кучінко, Г.В.Охріменко. – Луцьк, 1995.
11. Літопис Руський. – К., 1989.
12. Малевская М.В. Исследования в Луцком замке и в селе Зимно / М.В.Малевская // Археологические открытия. – М., 1988. – С. 305-307.
13. Малевская М.В., Древнерусская Успенская церковь в Дорогобуже / М.В.Малевская, А.А.Пескова // Проблемы изучения древнерусского зодчества. – Санкт-Петербург, 1996. – С. 57-60.
14. Николаевская Т.Н. Городище Слободка XII-XIII вв. / Т.Н.Николаевская. – М., 1987.
15. Нікольченко Ю.М. Літописний Дорогобуж як центр торговельних зв'язків Погориньської землі / Ю.М.Нікольченко // Українська культура в іменах і дослідженнях. – Випуск 1. – Рівне, 1997. – С. 151-152.
16. Нікольченко Ю.М. Культура населення Погориння X-XIII століть за матеріалами літописного Дорогобужа / Ю.М.Нікольченко. – Рівне, 1998.
17. Нікольченко Ю.М. Погоринські землі в літописній історії Київської Русі / Ю.М.Нікольченко // Збірник наукових праць. Серія «Історія та географія» / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. – Харків, 2008. – Вип.33. – С. 7-11.
18. Пастернак Я. Старий Галич / Я.Пастернак. – Краків; Львів, 1944.
19. Пескова А.А. Отчет о работе отряда архитектурно-археологической экспедиции 1988года в с. Дорогобуж Гошанского района Ровенской области, УССР / А.А.Пескова // Архів Рівненського краєзнавчого музею – Рівне, 1989.
20. Полубояринова М.Д. Стекланная посуда древнего Турова / М.Д.Полубояринова //

- Советская археология. – 1963. – №4. – С.233-238.
21. Полубояринова М.Д. Стекланные браслеты древнего Новгорода / М.Д.Полубояринова // Материалы и исследования по археологии СССР. – 1963 – №117. – С. 164-199.
 22. Прищепя Богдан. Розвиток Пересопниці княжої доби / Б.А.Прищепя // Наукові записки. Серія «Історичні науки». Збірник наукових праць. Випуск 14. – 2009. С.86-97.
 23. Прищепя Б.А. Літописний Дорогобуж в період Київської Русі / Б.А.Прищепя, Ю.М.Нікольченко. – Рівне: 1996.
 24. Раппопорт П.А. Военное зодчество западно-русских земель X-XIV вв. / П.А.Раппопорт // Материалы и исследования по археологии СССР. – Л., 1967. – № 140.
 25. Раппопорт П.А. Русская архитектура X-XIII вв. / П.А.Раппопорт // Свод археологических источников. – Л., 1982. – Вып. Е1 –47.
 26. Раппопорт П.А. Зодчество Древней Руси / П.А.Раппопорт. – Л., 1986.
 27. Ратич О.О. Древньоруські археологічні пам'ятки на території західних областей УРСР / О.О.Ратич. – Львів, 1957.
 28. Сагайдак М.А. Давньокиївський Поділ / М.А.Сагайдак. – К., 1991.
 29. Свешніков І.К. Довідник з археології України. Ровенська область / І.К.Свешніков, Ю.М.Нікольченко. – К., 1991.
 30. Стародубцев О.В. Русское церковное искусство X-XX веков / О.В.Стародубцев. – М., 2007.
 31. Терський С. Літописна Пересопниця у світлі археології / С.Терський // Наукові записки. Випуск 1. 100-річчю музейної справи на Рівненщині присвячується. – Рівне, 1996. – С. 28-37.
 32. Тимошук Б.О. Давньоруська Буковина (X-перша половина XIV ст.) / Б.О.Тимошук. – К., 1982.
 33. Толочко Петро. Київська Русь / П.П.Толочко. – К., 1996.
 34. Фотинский О.А. Дорогобуж Волынский / О.А.Фотинский // Труды общества исследователей Волыни . – Житомир, 1902. – Т.1. – 4. С. 3-91.
 35. Щапова Ю.Л. Стекланные бусы древнего Новгорода / Ю.Л.Щапова // Материалы и исследования по археологии СССР. – 1956. – №55. – С. 164-179.
 36. Щапова Ю.Л. Стекло Киевской Руси / Ю.Л.Щапова. – М.,1972.
 37. Якобсон А.Л. Керамика и керамическое производство Средневековой Таврики / А.Л.Якобсон. – Л., 1979.

Стаття надійшла до редакції 5.02.2012р

O.V.Holovko, Y. M. Nikolchenko

**BYZANTINE COMPONENT IN THE CULTURE POPULATION
POHORYNNYA XI-XIII CENTURIES THE MATERIALS CHRONICLES CITIES
DOROGOBUZH AND PERESOPNYTSA.**

In the X-XIII centuries Pogorynskaya volost, situated in South-West Russ on the rivers Pripyat and Goryn, formed part of Kyiv prince's possessions. In «Povest Vremennikch Let» («The Annual Chronicles») goes back to 1097 year. Dorogobuzh and Peresopnytsia was the center Pogorynskaya volost for about 250 years.

Archaeological materials from Dorogobuzh and Peresopnytsia shows the influence of Byzantium on Pohorynsku Parish of Kievan Rus in the XI-XIII centuries.

In the second half of the XII century the Church of Rest was built in Dorogobuzh according to the Byzantine architectural traditions.

Key words: *Byzantium, North Black Sea, Pogorynskaya volost, Dorogobuzh, Peresopnytsia, Archeological findings, Church of Rest.*